

”Musiken är till Dig, den är inspelad där jag kommer ifrån. Ofta saknar jag musiken, värmen, människorna där så mycket. Och den jag saknar mest är kvinnan jag älskar. Vi kommer aldrig att träffas igen. Hennes man kom på oss, han dödar oss båda om jag återvänder. Och här i Sverige måste jag träffa dig på hemlig plats varje gång så att ingen i släkten förstår att jag träffar en kurator från RFSL. Vad är värst; att dö här om dom, släkten, kommer på att jag är lesbisk eller bli dödad där för att jag är lesbisk? Bara inte hon blir dödad... Jag stannar här. Om svenska myndigheter inte skickar hem mig...”

“Varför har ni gjort det till ett immigrantproblem här i Sverige? I mitt land är det mina grannar, vänner, släktingar som dödas och förresten vet jag att lesbiska blir självklart utsatta. Normbrytande, starka kvinnor, både unga och vuxna, är de som är mest i risk.”

MADHU MEHRA,
EXECUTIVE DIRECTOR, PARTNERS FOR
LAW IN DEVELOPMENT, INDIEN.
REGERINGENS INTERNATIONELLA
KONFERENS OM VÅLD MOT KVINNOR
– MED FOKUS PÅ HEDERSVÅLD.
DECEMBER 2004.

“Våldet mot kvinnor är universellt, mångfacetterat i sitt uttryck och kopplat till intersektionalitet och multipel diskriminering med dimensioner som klass, etnicitet, funktionshinder och sexuell läggning.”

YAKIN ERTURK,
FNS SPECIALRAPPORTÖR OM VÅLD MOT
KVINNOR SEDAN 2003. UR UTRIKES-DE-
PARTEMENTETS PROMEMORIA
“EN ÖVERSIKTLIG KARTLÄGGNING:
PATRIARKALT VÅLD OCH FÖRTRYCK,
SÄRSKILT I HEDERNS NAMN, MOT
KVINNOR OCH BARN, HOMO-, BI OCH
TRANSPERSONER”. 2005.

Inledning

Det som kallas hedersrelaterat förtryck berör även hbt-personer, både kvinnor och män. Det har förekommit att hbt-personer mördats av sin familj eller att man begått självmord för att man inte varit heterosexuell och därigenom varit en skam för familjen.

RFSLs Brottsofferjour har erfarenhet av att gömma hbt-personer som tvingas fly från sin familj, eftersom de utsätts för hot och påtryckningar att ändra sin sexuella läggning och livsstil. RFSL har mångårig erfarenhet av människor som flyr sin familj, land, kultur och språk för att få leva sitt liv i Sverige. Man får inte glömma att det finns dödsstraff och långa straff för den som lever som homosexuell i vissa länder. Gemensamt för de som utsätts för hedersproblematik är mer en livsstil som innebär slutna familje- och/eller vänsystem, där egen rättsskipning existerar, än att man kommer från en viss kultur, religion, tradition eller kön.

Tack till alla er så ofantligt modiga.

Ord och förkortningar

ORD OCH FÖRKORTNINGAR

RFSL

Riksförbundet för sexuellt likaberättigande. Funnits sen 1950.

RSB

RFSL Stockholms Brottsofferjour som funnits sedan 1998 och är nationell.

Hbt

är ett samlingsbegrepp för homo bisexuella samt transpersoner.

- När någon definierar sig som homo -, bi- och/eller heterosexuell handlar det om personens sexuella läggning.
- Om personen definierar sig som transperson så handlar det om personens könsidentitet/könsuttryck. En transperson kan vara homo-, bi eller heterosexuell.

Heteronormativitet

innebär att heterosexualitet uppmuntras och framställs som den enda rätta och naturliga sättet att leva.

Hatbrott/-våld

Som hatbrott räknas bland annat rasistiska samt homofobiska brott. Det är brott som begås av någon på grund av hans eller hennes fördomar och hat mot en viss grupp. Hatbrott utgår från att majoriteten utsätter minoriteten och är ett brott mot demokratin. Hatbrott kan vara olaga hot, förolämpning, hets mot folkgrupp, ofredande och skadegörelse. Sedan 1994 har straffen för hatbrott skärpts i Sverige. Det innebär att de ska prioriteras av rättsväsendet. Kränkning av en person, grupp eller person eller en folkgrupp på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet är ett allvarligt brott och bestraffas hårdare enligt BrB 29 kap.2 § 7p.

“You mean hatecrimes where it is especially dangerous and includes the family? We know what you mean and we work with it on our daily basis. Why do you have different names on it?”

(“Du menar hatbrott där det är speciellt farligt och inkluderar familjen? Vi vet vad du menar och vi jobbar med det dagligen. Varför har ni olika namn på det?”)

SAN FRANCISCO
BROTTSOFFERJOUR FÖR
HBT-PERSONER,
CUAV – COMMUNITY UNITED
AGAINST VIOLENCE 2002.

Definition eller ickedefinition?

Fil.dr Eva Tiby, Kriminologiska Institutionen Stockholms Universitet, visar i sin gedigna och mångåriga forskning om hatbrott mot homo- och bisexuella samt transpersoner på att de farligaste platserna för hbt-personer är arbetsplatsen, skolan och hemmet. Mest utsatta är de som är unga. När hedersrelaterat förtryck drabbar hbt-personer tangerar detta att passa in i flera våldskategorier, som våld i familjen, hatbrott och hedersrelaterat förtryck. Hedersrelaterat förtryck drabbar unga som vuxna, oavsett sexuell läggning och båda könen. Detta förminskar dock inte att den största utsatta gruppen i antal för hedersrelaterat förtryck är unga heterosexuella kvinnor. Genom att lära sig om minoriteters förtryck får vi sammanlagt ett större förståelse för hur komplicerat och mångfacetterat förtryck verkligen är.

“Det handlar om slutna familjesystem med egen rättsskipning” sa advokat Mari Schaub 2002, i sin frustration över att inte kunna passa in hbt-personers utsatthet i gängse definitioner av hedersrelaterat förtryck det vill säga “utsatta flickor i patriarkala familjer”.

“Egen rättsskipning” det vill säga egna normer och regler. En definition som inte exkluderar och tar bort tanken om vi och dom. Det vill säga hur skapar vi tillsammans hedersbrott eller hedersrelaterat förtryck? Kan man bli utsatt som ickeheterosexuell svensk ungdom och vuxen i en så kallat etnisk svensk familj för något som kan kallas hedersrelaterat förtryck? Med liknande mönster som s.k. hedersrelaterat förtryck, det vill säga förtryck i hederns namn där de gemensamma faktorerna är skam och skuld? Spelar det någon roll med namnet på förtrycket för individen?

Länsstyrelseprojektet

BAKGRUND OCH DEN SAMLADE ERFARENHETEN

HÖSTEN 2002

Länsstyrelsen i Stockholm uppmärksammades på att andra än heterosexuella flickor kan bli utsatta för hedersrelaterat förtryck och där motivet för våldet är personens homo- eller bisexuella läggning och/eller könsidentitet/könsuttryck (s.k. transpersoner). Vid en hearing hos Länsstyrelsen träffades alla de organisationer som är berörda. Ett par organisationer sökte kontakt med RFSL Stockholms Brottsofferjour (RSB) och berättade att de visste att pojkar kan bli utsatta och att de stött på andra än heterosexuella.

NOVEMBER 2002

Näringsdepartementet och Mona Sahlin höll ett pressseminarium, där RSB deltog. Media hakade på och frågan om hbt-personers utsatthet för hedersrelaterat förtryck var satt på agendan.

VÅREN 2003

Länsstyrelserna tilldelades pengar av regeringen som skulle användas först och främst för att skapa skyddat boende till de utsatta. I uppdraget fanns också att man skulle beakta utsatthet på grund av sexuell läggning i storstadsområdena. Socialtjänsten Stockholms stad uppsökte RFSL Stockholm och ett samarbete inleddes där RFSL Stockholm sökte medlen och utförde ett utbildningspaket ut mot de enheter som jobbar med ungdomar i Stockholms län.

PROJEKTET

I Stockholms län, till skillnad från Västra Götaland och Skånes län, valde vi att inte kartlägga hur många som blir utsatta av flera skäl: Först och främst för att vi redan jobbade i dessa ärenden. Dessutom utifrån erfarenheten i tidigare forskning att det är svårt att mäta hur många hbt-personer det finns överlag. Därmed visste vi hur osäkra siffrorna skulle bli om vi la till faktorn hedersrelaterat förtryck. Men ytterligare ett skäl var avgörande; att vi visste, utifrån mötena både i IHU och KRUT (RFSL Stockholms ungdomsverksamheter), på RFSL Stockholms kuratorsmottagning och RSB, att flickornas/kvinnornas begränsade tillgång till internet, som en del av kontrollen över deras självständighet, skulle omintetgöra kontakten med många. Det vill säga kartläggningen skulle bli könsmässigt skev.

Projektet har haft olika mål för Stockholms län:

1. Kartlägga förekomsten, samt hur man gjort om man mött denna problematik.
2. Utöka kunskaperna om hbt- ungdomar och hedersrelaterat förtryck.
3. Ta fram arbetsmodeller.
4. Fortsätta att möta brottsoffer.

Inbjudan gick ut via Stockholm stad till berörda enheter – enheter som möter unga både på professionell som ideell basis.

Några iakttagelser

De flickor/kvinnor, lika många som de pojkar/män som sökt hjälp hos RSB de senaste två åren, det vill säga sammanlagt 16 personer, har en bit av sin berättelse som generellt skiljer sig från männens: Den starka familjekontrollen av deras sexualitet och fritid ifrån mycket unga år, i sin extremaste form könsstympning, till ibland långt upp i åldern. Ofta tills kvinnan gift sig med en man, som sen fortsätter kontrollen över kvinnans liv. Kvinnorna har ibland haft både bröder och manliga kusiner, i vissa fall är kvinnor, och inte sällan yngre än de själva, som bevakare. Det är också viktigt att markera bristen på hjälpresurser till de utsatta pojkarna/männen. Kön är av stor betydelse även när det gäller hedersrelaterat förtryck mot hbt-personer. Men den avgörande faktorn är att man döms ut som avvikande på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet/könsuttryck. Familjen/släktens/omgivningens respons är ofta att man se som guds (alla gudar) straff, syndig, psykiskt sjuk och någon som måste botas eller tas bort. Allt i kärlekens namn; för barnets och familjen/släktens skull.

I 500 personer inom skolvärlden, socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningarna och sjukvården har hittills fått utbildning på området. Endast ett mycket litet antal berättelser har här utkristalliserats där man säkert vet att ungdomen varit utsatt på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet/könsuttryck. Varje ärende har haft sin egna unika lösning precis som de fall som RSB jobbat med.

”Hatbrott, det är att bli utsatt/hatad för att man är den man är eller rättare sagt, att du blir utsatt/hatad för att någon inte står ut med att du är du.”

”Tänk att du riskerar att dö för att du har fel ögonfärg. Precis så. Bara det. Om människor tror att det här med att vara homo handlar om ett val, då har de fått allt om bakfoten. Jag är förälskad i en kvinna ok. Bara så.”

TJEJ 18 ÅR

”Fick en fundering om existentialismen och detta att man faktiskt inte väljer sexuell identitet utan söker den och förhoppningsvis finner den. En annan viktig fråga för oss på Södra Latin är att vi har extremt små resurser för elevvård och elevstöd eftersom vi har så högpresterande elever. Ingen ansvarig tycks bry sig om detta faktum att det kan vara ett symptom på stora problem att vara högpresterande och att även ”duktiga” elever behöver bli sedda och få stöd av vuxna. Frågan om hatets orsaker är också mycket viktig och där tror jag att man måste gå till sig själv och försöka hitta hatets orsaker och mekanismer för att förstå det hos andra.”

LÄRARE

”Måste lämna tjejen hela sommaren och killen är släkting och alla förväntar sig ett bröllop... jag har inte råd att besöka terapeut eller psykolog...hjälp...”

MAIL FRÅN 20-ÅRIG KVINNA

”Det är bättre att jag försvinner, tar mitt liv, så klarar sig familjen från skammen över att ha en bög som son. Det är en större skam med en homosexuell son än ett självmord.”

17-ÅRIG UNG MAN

”Kommer du ihåg en artikel i DN där en man gick ut med sin bild, homosexuella läggning, namn och vilket land han var ifrån för att stoppa svenska myndigheter från att skicka hem honom till en garanterad dödsdom? Det var jag. Jag ångrar att jag gick ut med bild och namn... Dagligen får jag hot pga. min sexuella läggning av människor, tom familj, som känner mig. Titta här på sms:et, dom iakttar mig och tänker döda mig står det. Herregud, snart orkar jag inte gå ut längre...”

23-ÅRIG MAN

ATT TÄNKA PÅ

- Vad kan man säga?

Orden ”lesbisk”, ”flata”, ”bög” eller ”trans” är ord som många personer inom hbt-gruppen själva använder sig av, och är inte förknippat med något negativt. Använd de benämningar som personen du möter själv använder sig av.

Detta kan vara uttryck som du inte är van vid. Frågorna: Hur lever du ditt liv? Har du eller haft partner alternativt varit förtjust eller kär i, tjej eller kille? är ödmjuka och respektfulla frågor och visar på att du är beredd att möta personen framför dig.

- Självmord som lösning

I hotet av att bli mördad eller ett kollektivt självmord/mord av familjen på grund av skammen, måste förstäelsen för att personen hellre skulle ta sitt eget liv finnas.

- Kontroll och annat psykologiskt våld – inte mord

De flesta fall där man kan omnämna termen hedersrelaterat förtryck handlar det just om förtryck, exempelvis i form av utgångsförbud, förbud att använda internet, förbud att klä sig som man vill och umgås med de man vill, i sin extremare form handlar det om avvisande från familjen, direkt fysiskt våld och i vissa fall dödsrisk.

- Minoritet

Att vara minoritet i minoriteten kan vara farligt, att vara homosexuell och icke-etnisk svensk till exempel – risken för utsatthet ökar.

- Obs! Nätverksmöten – använd mycket restriktivt

Om nätverksmöten inom socialtjänsten skall genomföras är det oerhört viktigt att alla är införstådda med att anledningen till förtrycket och mötet: Ungdomens sexuella läggning och/eller könsidentitet/könsuttryck.

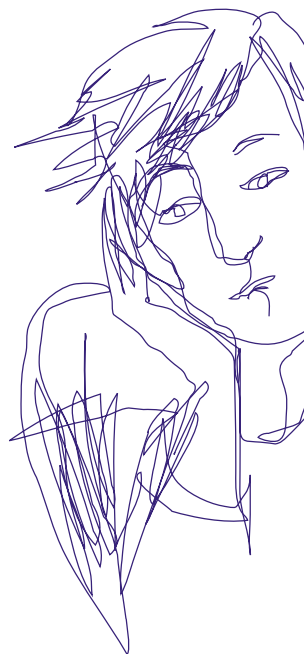
- Vikten av sekretess/tystnadsplikt

Motverka ryktesspridning så att skammen, både för familjen/släkten och personen själv inte ökar. Risken finns annars att handlingsutrymmet minskar. Det kan handla om möten på neutrala platser, använda tolk som absolut inte har kontakt med personens omgivning. Tänk på den utsatthet hbt-personen känner inför mötet med hjälpinstanser som sjukvården, polisen, socialtjänsten, brottsofferjourer, försäkringsbolagen och så vidare. Kanske är det första gången man berättar om sin identitet eller sexuella läggning. Det är viktigt att inte utsätta den hjälpsökande för ytterligare trauma så kallad sekundär viktimisering. Var extra noga med att förklara vilken sekretess du har och hur den fungerar mot anhöriga och andra.

- Att bli trodd – flera samtal
- Ge personen flera möjligheter att berätta sin historia, den är svår
- Tänk på att hbt-personer ofta har ett sämre socialt nätverk än övriga personer. Detta påverkar personens möjlighet att få stöd vid bearbetning av traumat. Hjälparen måste därför ibland koncentrera sig på att försöka skapa ett nytt kontaktnät, inte bara återuppta ett gammalt.

”Flicka 18 år. Flickan homosexuell. Familjen accepterade inte detta. Kontrollerade henne fullt ut och arrangerade bröllopet i hemlandet.”

ROKS TIDNING KVINNOTRYCK
NR. 2, 2002 SID.9.

ATT VÄNDA SIG TILL

POLISEN

Vid akuta situationer, ring 112

STOCKHOLMS STAD STÖD- OCH RÅDGIVNINGSCENTER

För flickor/unga kvinnor med utländsk härkomst.

Knutet till skyddat boende.

Telefon: 08-508 44 558/-59 (dagtid)

Skyddat boende: 08-508 44 550 (dygnet runt)

RIKSKVINNOCENTRUM

Akademiska sjukhuset i Uppsala, specialistenhet inom för kvinnor som utsatts för misshandel och våldtäkt

Jourtelefon: 018-611 40 00

TERRAFEM

Jourtelefon på 40 olika språk

020-52 10 10

www.terrafem.org

SYSTERJOURN SOMAYA

Jourtelefon på 17 språk för muslimska tjejer och kvinnor

Kvinnojourn: 08-760 96 11

Tjejjourn: 08-795 95 91

<http://www.somaya.nu/>

KVINNORS NÄTVERK

Stöd för kvinnor med invandrarbakgrund som utsatts för familje-relaterat våld.

08-411 78 55

<http://www.kvinnonet.org/>

BRIS

Barnens rätt i samhället

Barnens hjälptelefon: 0200-230230

BRIS Vuxentelefon - om barn: 077-150 50 50

www.bris.se

RÄDDA BARNEN – FLICKA.NU

Flicka.nu är Rädda Barnens krismottagning för flickor med invandrarbakgrund

08-698 90 19

www.flicka.nu

www.rb.se

ELEKTRA

Elektra är Fryshusets verksamhet med ungdomar som lever i hedersrelaterat förtryck. Inom Elektra finns bland annat projektet Sharaf hjältar som riktar sig särskilt till killar
www.elektra.nu

LINNA-MOTTAGNINGEN

Öppen mottagning för ungdomar 13-25 år som är utsatta för hedersrelaterat förtryck, hot eller våld
Jourtelefon: 020-40 70 40

JOURHAVANDE KOMPIS

Röda korsets ungdomsförbunds jourtelefon för alla upp till 25 år
020-222 444
www.rkuf.se

BROTTSOFFERJOURERNAS RIKSFÖRBUND – BOJ

Box 110 14, 100 61 STHLM
Tel. 08-644 88 00
Jouren: 0200-21 20 19
www.boj.se

SVENSKA KVINNOJOURERS RIKSFÖRBUND – SKR

Bondegatan 40 2 tr
116 33 Stockholm
08-642 64 01
www.kvinnojour.com
e-post: info@kvinnojour.com

RFSL STOCKHOLMS BROTTSOFFERJOUR

Måndag till fredag 08-34 13 16 kl. 19-23 för hela landet

RFSL-RÅDGIVNINGEN STOCKHOLM

Box 3444
103 69 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 57-59
Tel kuratorerna: 08-501 62 970
e-post: kuratorer@stockholm.rfsl.se
www.rfsl.se/stockholm

”Sedan första mötet då jag lyckades glömma bort både portkod och adress och hittade in till dig i rfsl-byggnaden, så har det blivit många samtal och möten. Jag har berättat saker för dig som jag inte gjort för någon annan och det har känts tryggt och bra att göra det.”

UNG MAN 19 ÅR

LÄSTIPS

Intersektionalitet – kritiska reflektioner över ojämlikheter.
P de les Reyes och D Mulinari. Liber AD. 2005

De utsatta -- Brott mot homosexuella kvinnor och män. E.Tiby.
Folkhälsoinstitutet 2000:3. Beställningsadress: Folkhälsoinstitutets
distributionstjänst 120 88 Stockholm

**Din kultur – min kultur – vores kultur. Köbenhavnerliv – en
nterviewundersökning med homoseksuelle med etnisk minoritets-
baggrund.** Caroline Osander. 2004. www.lbl.dk

Violence in the name of honour – theoretical and political challenges.
Edited by Shahrzad Mojab and Nahla Abdo. Istanbul Bilgi University
Press. 2004. www.bilgiyaya.com

Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet.
Lander/Pettersson/Tiby (red.) Studentlitteratur.2003.

**Resursteam mot hedersrelaterat våld – stöd till myndigheternas
insatser för utsatta ungdomar.** Länsstyrelsen i Stockholms län.

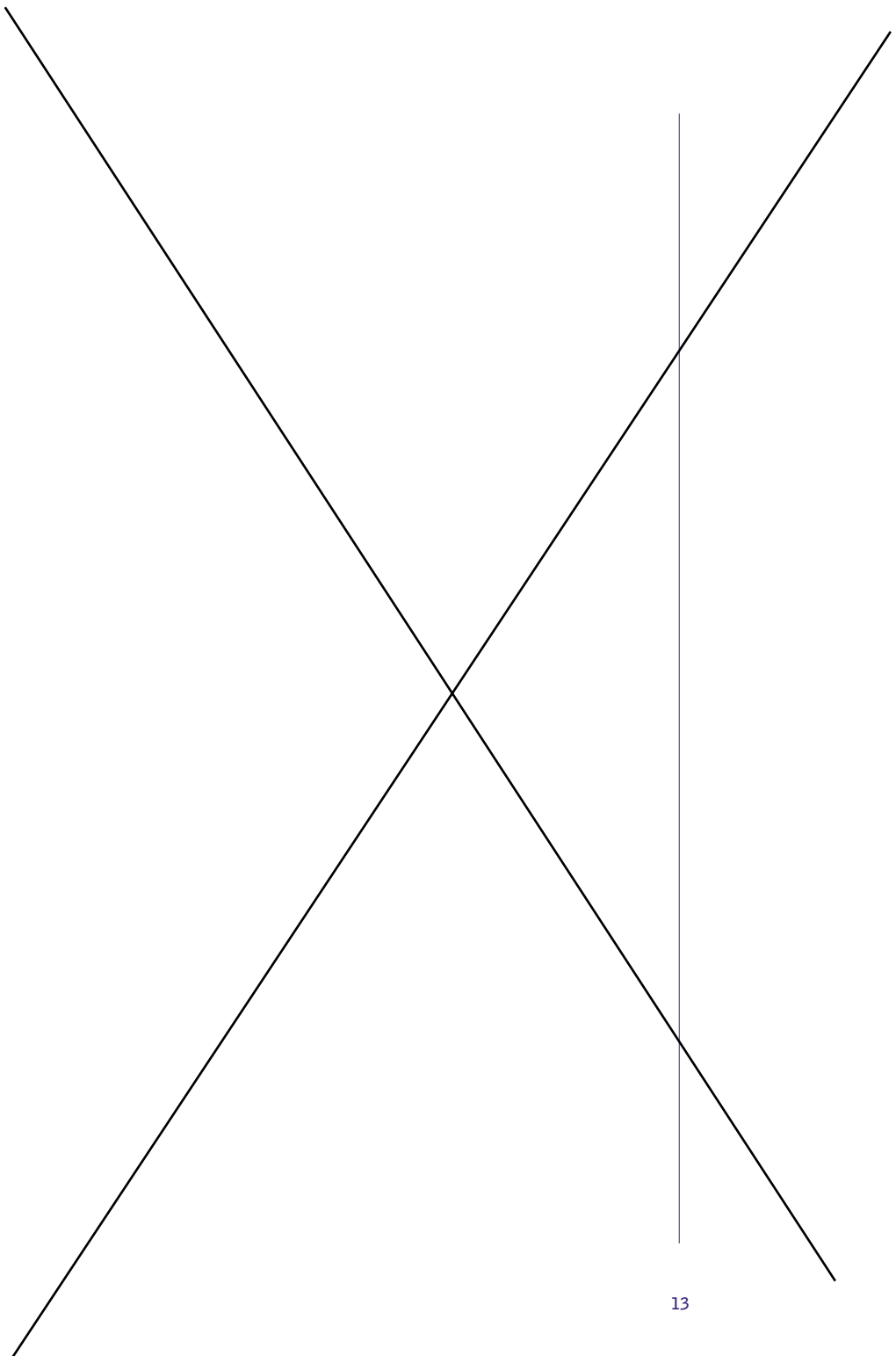
**Att möta flickor och pojkar i starkt patriarkala familjer – teori och
praktik.** Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Skriftserie 2005:3

6 om sex – osynlig minoritet tar till orda. Kurdo Baksi. Svartvitets
förlag. 2003.

**Report from the international conference: Combating patriarchal
violence against women – Focusing on violence in the name of honour.**
Stockholm, 7-8 december 2004. www.sweden.gov.se

**Jag är min egen person – utvärdering av Kvinnors Nätverks tjej-
projekt 2001-2004.** Av Marit Östberg.

Hedersrelaterat våld mot ungdomar pga. sexuell läggning.
2004. Knutagård/Nidsjö. Länsstyrelsen i Skåne län.

Förtryck i kärlekens namn

Av Anneli Svensson

när familjen/omgivningen förtrycker utifrån ungdomens/personens
homo - bisexuella läggning eller könsidentitet.

Text: Anneli Svensson

Layout: Lotta Blom

Finansierat av:

Länsstyrelsen Stockholms län

I samarbete med Socialtjänstförvaltningen Stockholm stad

Strandade i mörkrets tystnad

Sökte närhet

Gick vilse

Tror jag dog

Ordet frös

I långa tider

Bara för att återvända

Av Anneli Svensson

Förtryck i kärlekens namn

när familjen/omgivningen förtrycker utifrån ungdomens/personens
homo - bisexuella läggning eller könsidentitet/könsuttryck.

Av Anneli Svensson

